

P O L G Á R T Á R S.

Társadalmi, ipar, kereskedelmi, tanügyi s közgazdasági lap.

Előfizetési díj: egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr.
Az előfizetési díjak Kutasi Imre könyvnyomdájába intézendők.

Megjelen minden vasárnap.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: kismestern. 1855. sz.

Hirdetések: a legutányosabb árszámítás mellett a kiadóhivatalban vétetnek fel.
Bélyegdíj minden közlésnél: 30 kr. — Nyílt tér petit sora 20 kr.

Athletika.

— Ifjuságunk figyelmébe. —

Hogy valamely nemzet mind szellemi, s mind anyagi tekintetben — nagygyá legyen, kell, hogy a nemzet fiai „szellemileg s testileg” erősek, életképesek s kifejlettek legyenek. — A nemzet léte attól függ, hogy milyen férfiakból áll?

Hogy Anglia — mind szellemileg, mind anyagiilag — oly magas fokon áll, erre jó részt befolyással bír azon körülmény, hogy ezen nemzet tagjai „férfiakból” állanak. Testük erős, munkabíró. Akaratjuk lehetlent s bátorságuk félelmet soha nem ismer. Az angol büszke nevére, büszke hazájára. Megszegyenítést, gúnyt, s becstelét, s emberi méltóságuk megtámadtatását soha sem tűrik el. Igen! mert más a nevelési rendszer, nem olyan, mint nálunk. A magyar is büszke nevére! de ez honnan datálódik? Bizony! nem a jelenlegi, nem is e század, hanem a múlt időkben. Apáink szerezték meg nekünk e „büszke”, — de most már általunk csak bitorolt címet. Ők voltak a férfiak, vitézek, hősök, bajnokok, önértetes és határozott emberek. S mi vagyunk most? Berzsenyivel szólva — rut Sybarita váz. Sárba tiportuk őseink által megszerzett s mi ránk, mint utódaikra bizott, s azt minden körülmény között megővendő büszke magyar címet. — Hol van az a szívósság, kitartás, s rendíthetetlen bátorság, hol van a magyar kar, hol van az a nemzet, a mely az egész félvilággal szembe szállott?

Bizony elmondhatjuk minden habozás nélkül, nem vagyunk azok, a mik voltunk.

Nemzet vagyunk, nemzeti hatalom, férfiak vagyunk férfias tulajdonok nélkül. A láng lelkű költővel méltán felsóhajthatunk:

„Romlátnak indult hajdan erős magyar!
Nem látod Árpád vére miként fajult?”

Letéptük nemzetünk fényes bélyegét, a hatalmas tulajdonokat elkorcsosítottuk. Elcseneváltunk. Itt állunk most, mint az ősi magyarok vázai, renyhén, kivetkőzöttetve nemzetiségünkben, jellemünkben s határozottságunkban. Arra megyünk, a merre vezetnek bennünket. Hiu cífráság, cím, rangkorság lepte meg a nemzet testét. A közönyösség, a munkátlanság, a helyélni szeretés, korcsmaajtó-nyitogatás, biliárd, ivás nemes mesterségében való gyakorlás, a lélek és testre annyira kártékonyan ható dobozdó életfolyatra való hajlam ugy felburjánzott ifjainkban, hogy azt elfojtani s kiirtani nagy munkába kerül. Ez így tovább nem mehet, serkenteni kell ifjainkat a szépre, nemesre, jóra, eszközöket keresni, a mely gyökerestől kiirtsa a rosra való hajlandóságot. Ha így megyünk tovább, elpusztulunk, elveszünk, mint oldott kéve, széthull nemzetünk. Létiünk, jövőnk aggályos veszedelmes. Borus fellegek tornyosulnak feletünk, nem tudhatjuk, hogy mi következhetik reánk. Csak egyet tudhatunk, s ez az, hogy ha létezni, élni és hatni akarunk: fajunkat, nemzetünket, erősség, edzett izmossá kell tennünk. S ezt pedig elérhetjük, ha az atletikát kellő buzgósággal gyakoroljuk.

Kocsár Gábor,
az atletikai club titkára.

— A magyar büntetőjavaslat átalánosságban elfogadtatott a képviselőházban. Ugyane tárgyrol nagy érdekű cikksorozat kezdett meg a „Hon“-ban Kőrösi Sándor debreceni jeles jogtanár. Széles ismerettel, alapos bírálati érvekkel tünteti ki a javaslat hiányait. Különösen kiemelendő cikksorozatából a papokra vonatkozó rész, mely még ezután fog napvilágot látni.

— A falusi népek sok baja van még az új mértékrendszerrel; az új mértékeket nem igen veheti meg, természetét tehát gyakran régi mérték szerint méri meg otthon, úgy viszi a piacra; itt meg az átszámítás legyőzhetetlen akadályokat okoz neki. A földmivelési miniszterium tehát a hatóságokat utasította, ügyeljenek a legszigorubb arra, hogy ahol adás-vevési ügyleteket könt szoktak, ott az átszámítási táblázatok okvetlenül ki legyenek függesztve; elrendelte továbbá, hogy a számos község által megrendelt mintamértékek között található ürméteket magában a községben az egyes lakosoknak igen csekély díj mellett, terményeik mérésére céljából adják kölcsön; a díjból a netalán szükséges kijavítási és beszerzési költségeket könnyen lehet fedezni; a mintamértékek, mint a miniszter megjegyzi, nem azért szeresttek be, hogy az illető község által sértetlenül őriztesse, hanem a végett, hogy általuk az új mérték alkalmazása könnyíttessék.

A debreceni ref. főiskolai ifjuság — ősi szokás szerint — ma is kegyeletes ünnepélyt tart a halhatatlan költő születési évfordulója alkalmából.

Közönségünk halás érzületének jeléül tömegesen szokott oda zarándokolni.

Művelt lélek legszebb disze a kegyelet.

Vessünk ez alkalmából pár pillanatot az ünnepelt költő darabosutcai lakására. És szegyenüljünk meg.

Rongyos a viskó, mint a költő kortársainak fogékonytalan szíve. Vajon nézzük-e azt ugy tovább?

Szegény Csokonai! Éltedben téged nem becsülték meg. Az utókor szülőhelyed hanyagolja el.

Pedig ország-világ oda jár zarándokolni. És látja, hogy — mi kegyeletlenek vagyunk.

Csinálni kellene azzal a viskóval valamit. Sajátítsák ki s használják fel irodalmi szegény férfiak részére. Ugy eszközöljék, hogy ne nézzen ki oly rondául.

Adjunk valamit a kegyeletre,

A magyar irod. önképző-kör által az ének- és zenekar közreműködése mellett f. é. november 25-én d. u. 4 órakor a főiskolai énekeremben tartandó Csokonai-ünnepély műsorozata.

1. Szakasz. 1. Nyitány. „Hunyady László” operából. Alkalmazta Mácsai Sándor. Előadja a zenekar.
2. Megnyitó beszéd. Géressy Kálmán f. tanártól.
3. Dal. „A reményhez”. Előadja az énekar.
4. „Csokonai emlékezete”. Dícsőköltemény Boross Mihály önk. k. tagtól. Szavaltja Bogós Lajos.
5. „A Csokonai” Medelősöntől. — Előadja az énekar.
6. Komoly szavalt. Torma Károlytól.
7. Szakasz. 7. „Hallgasson el a fulemle” Ábrányi K. Előadja az énekar.
8. „De már ugy meg kell gondolni a dolgot”. — Humoreszk. Tömörly Józseftől. Olv. Major Gyula.
9. „Gyogya én levelet írhatnék”. Egyveleg. Összeszedte Mácsai Sándor. Előadja a zenekar.
10. Tréfás szavalt: Tömörly Józseftől.
11. Huszárdal. Ottóól. Előadja az énekar.
12. Török-magyar induló. Előadja a zenekar.

A „Csokonai ünnepély”-re, melynek műsorozata fentebb olvasható, a városi nagyerdemű közönség tisztelettel meghívatik. Debrecen, 1877. nov. 20. A „Magy. irod. önk. társulat” igazgató választmánya.

— Intésül a kölcsönkönyvtárakból olvasók számára. Az Österr. Büch. Corr. a következő figyelemre méltó cikket közli: Angol orvosok tapasztalták, hogy kölcsönkönyvtárakból használt könyvek által a legundorítóbb bőrbetegségek következhetnek: himlő, kanyaró, vörheny, sphenilis és különféle más betegségek. Az angol ez okból, a dusszagdag lordtól a legszegényebb napszámosig, soha kölcsönkönyvet nem olvas. Statisztikai kimutatások szerint

nincs is sehol oly sok egészséges és hosszú-életű ember, mint Angliában.

Névtelen levelek

— a „Polgártárs” szerkesztőjéhez. —

Debrecen, nov. 24.

A közéletben gyakran találkozunk esélyekkel, miknek megtörténhetését a lehetőségek közé soroljuk. Csak midőn a megtörténhetetlen valóban megtörténni látjuk, — kiáltunk fel csodálkozással: ki hitte volna?!

Igen. Ki hitte volna, hogy és eleinte nagy reményekkel, egy város és vidék közönségének jelentékeny áldozatkészségével, magoknak a szegénységben sinlő színeseknek rendkívüli fáradozásával megalapított „debreceni színházi nyugdíjintézet” egy városi hatóságnak aegise alatt, tekintélyes egyének vezetése és örködése (?) mellett, — tíz rövid év legördülése után a megsemmisülés örvényéhez sokkal közelebb álljon, mint a milyen közel állott czélja eléréséhez fenállásának második évében.

Minden napi keresményükből levonva, az ugy is szük jövedelmi forrásra nem tekintve, de lelkiörömmel és egy szebb jövő reményében fizetgettek a nemzet napszámosságai az alapszabályok 2-ik §-ának e) pontjában, illetve a 11-ik §-usban megállapított fizetni köteles összeget, még akkor is, midőn az 1874/5-ik évi szinidény s az intendatúrának megszünte következtében a szintársulat tagjai a szélrózsa minden irányában szélylyel menni kénytelenek voltak.

Előregedett, beteges, inséggel küzdő s valóban munkaképtelen, idegenek jószívűségére szorult tagjai a régi szintársulatnak s így a nyugdíj intézetnek is, szóval ugymint írásban számtalanszor kopogtattak a városunk hatósága, valamint a nyugdíj intézeti elnökség ajtajain nyugdíjazás, — vagy legszükségesebb esetben segélyezés iránt, de a nyomorban sinlők könyörgése süket fülekre talált.

Igen természetesen.
Mert a kik a dolgokba beavatva voltak, nem is csodálkoztak a nyugdíjintézetnek kérelhetlen keménységűségén; s a mennyiben az ügy a nyilvánosság szemel elől eltakarva, mely burkba volt rejtve: a közönség itélete alá nem jöhetett. Évek elmúltával akadt ugyan egy egyén, ki lángra lobbantotta a hamu alatt lapangó zsaratnokot, vagyis a nyulat kiugrasztotta a bokorból s akkor, a nagyközönségnek méltó elszörnyűködésére és megbotránkozására kiült, hogy:

a 21,004 frt pénzalappal bíró nyugdíjintézet pénztárában nincsen pénz. Honnan is adathassék tehát segély? Honnan is nyugdíjaztathassanak a tagok?

Tegyük azonban a dolgot más oldalról vizsgáljuk tárgyává, és a felszólalásokra nemelyek által adott neheztelő — hogy ne mondjuk illedelmetlen — feleleteket ignorálván; vessünk egy pillantást a felette bonyolult ügynek jogi oldalára, vagyis arra, hogy miért kellett e dolgoknak oda fejlődniök, hogy a számadások megvizsgálásába a hatóság is bevonassék? Bevonassék olyan formán, hogy a tömkelegből való kibontakozásra legalább is egy fél esztendőre volt és van szüksége?

Miért kellett a nyugdíjintézet és szinügyegylet ügyeit vezető egyének csaknem mind egyikének koncszámra adni be a jelentéseket, és észrevételezéseket, ott és akkor, a hol és a midőn az alapszabályok tisztán és világosan a számadások évről-évre való közgyűlési és hatósági megvizsgálását, helybenhagyását törvényszerüleg parancsolja?

Ki volt az a halandó, ki magát bármely állásánál, avagy befolyásánál fogva arra vélte felruházottnak, hogy a váradi színházi nagy deficit fedezésére közel 17 ezer forintot kiutalványozni merésztél és épen a debreceni színházi nyugdíjintézet pénzalapjából — melynek az alapszabályok 32. §-a értelmében egy debreceni pénztézetnél sérthetetlenül kellett volna elhelyezve lenni? Ki, vagy kik voltak azok, kik azt megengedték?

Ha a debreceni szinügyegyletnek szerződése volt a régi szintársulattal, vagy pedig az intendatúrával, intéztek volna ügyeiket és fizették volna a deficitet akárhogy és akár honnan; — de a debreceni nyugdíj intézet — mint egészen külön álló társulat — pénzéhez annál kevésbé lett volna szabad nyulni, mennyiben erre, még a városi jó állása mellett sem nyujtanak szabadalmat az alapszabályok.

A szinügyegylet érintkezésben lehetett a várossal ilyen irányban, de a nyugdíjintézet nem.

Ezeknél fogva, azon számos és sokféle változáson keresztül ment hirt, és állítást, — mintha a város közgyűlésileg állott volna jót

a színházi igazgatóságnak kölcsönadott 15.579 frt 66 kr-ért, — a valószínűtlen söntösébe öltözeti ama körülmény és józan fölfogás, hogy a város csakis oly pénz kiutalványozását eszközöltheti és engedheti meg, mely felett joggal rendelkezhetik; de semmiesetre nem, még biztosítékra sem utalványozhat oly pénzből, mely egy külön álló jótékony célú intézetnek vagyonát képezi.

Ez igen világos.
Levonván tehát a következtetést ezekből, nézetünk szerint a városi hatóságnak, és nyugdíjintézeti utolsó közgyűlésnek az alapszabályok 33-ik §-sa, esetleg 40-ik §-sa szerint kellett volna eljárnia; vagyis ugy, hogy e nyugdíjintézet pénztárából hiányzó összegre nézve, a vezetők és kezelőkkel szemben teljes biztosítékot szerzett volna.

Ennek megtörténtével aztán lehetett volna a számadásokat vizsgálat alá venni. Mert végre is, hosszú pórázra hagyatván a számadás, előállhat az az eset, (miután a nap alatt nagyon sok minden megtörténik.) hogy (feltéve de meg nem engedve) egyik vagy másik felelősség alatt álló fél (az emberek halandóságánál fogva) meghal; vagy pedig, (szintén csak feltéve,) egyik vagy másik felelősség alatt álló fél, vagy éppen mindnyájan (igy — vagy amugy) vagyontalanokká lesznek: hol fogna szerezni csak részbeli kárpótást is valaki, a számadásokból csak nagy későn kitiünhető esetleges hiányokért? Sehol!

Pedig az alapító, pártoló s egyleti tagok vagyoni érdekének ilyen irányban multhatatlannul biztosítva kellene lenni.

— A legérdekesebb nyomozó levél, melyet valaha kiadtak, e héten küldetett szét Kölnből s minden kommentár nélkül szóról-szóra ide igtatjuk: A helybeli kir. törvényszék büfenyítő osztályának f. évi jul. 28-án kelt végzése értelmében, egyházi hivatalos ténylekés jogszulatan teljesítése miatt harminc napi fogságra itélt doctor theologiae, volt kölni érsek, Melchers Pál, született Münsterben, legutóbb kölni lakos, 64 éves 1,70 méter magas, szöke hajjal s szemöldökkel, nyílt homlokkal, barna szemekkel, kissé hajlott orral, közönséges szájjal, hegyes állal, hosszudat arccal, halvány arcszinnel és karcus termettel, nem volt föltalálható. Felkérem a rendőri hatóságokat, a nevezett Melchersre vigyázni, feltalása esetén letartóztatni s elem vezettetni. Köln, 1877. nov. 14. Crome főállamügyész.

Levelek egy városi urfihoz.

(Falun is olvashatják.)

Kedves öcsém! Nem vonom kétségbe azt sem, hogy vallásos vagy. A minap például láttalak a templomban s elég illedelmesen viselted magad, sőt eleinte azt hittem, hogy a szent beszédre figyelsz, de később ugy tetszett nekem, hogy bizonyos szemközti szék kötötte le figyelméd, felfedeztem aztán, hogy történetesen ezen székből bizonyos nő ült, a ki véletlenül nagyon érdekelhetett. No lásd, te azt mondd, hogy a nők csak magukat mutogatni mennek a templomba s ime kisült, hogy te meg csak a nőket bámulni mégy oda, — most hát ki a hibás, a ki bámul, vagy a ki bámultatik?

Láttalak én öcsém a temetőben is, kitettél magadért, kedveseid sirját szépen kivilágítottad s ezzel lerőtad kötelezettségedet, nem is lett volna rajtad semmi feltűnő, ha véletlenül néhány pajtásod oda nem vetődik, kikkel aztán az áhitatoskodó tömeget kiviceltétek.

Most már mondd meg, melyik nagyobb hiba, ha egy leány anyja sirjánál fogad hiséget választott ifjának, vagy ha egy férfi anyja sirjánál üz gúnyt szent vallása szertartásából?

Azt is tudom, hogy az ifjabb költői nemzedékhez tartozol; minden áron költő akarsz lenni, no hiszen, hogy az vagy, nem is vonom kétségbe, sőt ezt egy-két ballettáncosnő is szívesen beismeri, hanem a fáma azt mondja öcsém, hogy — maholnap már nem lesz miből.

Hegyközi.

— Budapestről. — A városli- getben borzasztó szerencsétlenség történt. Egy jégverem bedől, s két munkást agyonütött. —

Az autonom vámtariffa igen erős tételekkel sújtva a géphezozatalt is, a behozó angol cégek egyike tárgyalásokat folytat, hogy gépgyárának egy fiókját Budapesten szeresse be. — **Róthy bácsinak** elvégre is lesz sarköve. Az írók s művészek társasága fogja készíttetni. — **A lefolyt héten** élve született 266 gyermek, elhalt 224 személy. — **A nemzeti színházban** pénteken került színpadra először Hugó Victor, „Hernani” című drámája Szász Károly fordításában.

Az igazán földhöz ragadt szegény.

Ajánlva hűlgyeinknek.

Hozzátok szölok dusszagdag hűlgyei városnak, hozzátok sors kegyeltjei, kik bőség és fényben töltve napjaitokat, talán alig ismeritek még hírből is: mi az a nyomor?

Ha türelmetek megengedi egy esettel megvilágítom én: mi az a kétségbejítő nyomor; egyuttal nemes és jó szívetekre hivatkozva kérek, legalább ti ne hagyjátok el az ily nyomorban sínlődöket, kiket — úgy látszik — az Isten is elhagyott.

A szomorú jelenet színhelye Debreczen egyik fodrász műhelye volt; oly kép ez; mely borzalmat keltő mértékben mutatja a külváros egyik szerencsétlen lakójának nyomorát. Ma egy hete történt vasárnap reggelén — hogy egy inség és betegségben megtört alak nyitott be az említett helyre; 45—50 éves férfi lehetett, kinek szegényes, de tiszta öltözéke s beszédmodora mutatá, hogy korántsem utczai koldus. Egy papirból szép, hosszú, aranyárga hajfűrtöt vont elő, s könyves szemekkel kinálta eladásra. Rövid elutasító választ nyervén, kifele indult. . . .

„Oh! vegye meg kérem,” fordult vissza esdőleg, „leányom beteg; én is az egész hetet ágyban töltöttem; oh vegye meg, az irgalom istenére kérem, hadd adhassak neki legalább ma — vasárnap — egy kis huslevest. . . . hisz . . . ezért fosztotta meg magát . . . szegény . . . minden kétségétől!!! . . .”
S e szavaknál könye omló záporát a kedves fűrtökre hullatva sirt, még pedig oly keserves sirással, mely megrázza az agyat és velőt.

Mindenki megilletődve tekintett a szerencsétlenre, mi közben a mellettem levő székrol egy elegans uracs ugrott fel, ki hajbodorításáért egy forintot dobva az asztalra, távozott.

Istenem! — gondolám — ez egy forintot ad haza felcsondolásáért, s az odaadná leánya egyetlen ékességét egy kis huslevest-ért! Nem iszonyu szatirája-e ez a sorsnak? Azonban mégis volt annyi emberbaráti érzés fodrászomban, hogy a csaknem ajánlékba kapott forintom megvette azt a hajzatot, melyet ha egy hű delnő — ha övé volna — nem adna oda a világ összes kincseért sem.

S most kérdem nemes szívű olvasóim, mi lesz a nyomor ezen áldozataiból, ha az atya betegsége tovább is tart, a ránk jövő télen, melyre csak a szegény tud borzalommal gondolni?!

Oh miért nem vagyok dus — sohajtok fel e jelenet óta gyakran — hogy örökre elfeledtetném a szegényekkel koldusinségeiket? De ha én nem is segíthetek rajtuk, hozzátok fordulok városom védangyalai, kiknek nem egy szegény köszönheti sorsa enyhítését; terjesztétek minél szélesebb körben a nőegylet áldásos eszméit, s adjatok össze feleslegeitekből minél többet a közelgő tél küszöbén; aztán egy egy jótékony angyal induljon el oly-

Zenezót . . .

Zenezót hoz a kőszá szellő;
Jól ismert hangok, hallgatom.
Tudom, megint emlékeimmel
Lesz dolgom és nem alhatom.

Bábajos emlék, édes álom
Szál át merengő lelkeimen,
S egy nem felejtett, bánatos hang
Susogja sirva: szerelem!

Elöttem állsz fehér ruhában
És nyujtod reszkető kezéd;
S én, míg rajongva átöllelek,
Érzem, hogy most is úgy szeretlek,
Mint egykoron szerettelek.

Revicky Gyula.

A téli kabát.

(Karc.)

Még József császár idejében történt. A nemeslelkű fejedelem — beutazván hazánk nagy részét — Erdélyt is utba ejté, hol az emberséges „lófők” nagy ovatioval fogadták, — a császár viszonzni akarván hű alattvalói áldozatait — maga elé hivatá a nemes tanácsot, s e kérdésére, hogy minő kegyet kérnek, azt felelték:

kor felkeresni a külváros szegényes viskóiban az ily elhagyottakat, kik talán koldulni szegyenlenek, de a kik igazán földhöz ragadt szegények!

Tóth László.

— **Nagy feltűnést** keltő per van a londoni törvényszék előtt folyamatban. Egy árvalány anyját, illetőleg ennek örökségét keresi. — A legmagasabb rangú személyek vannak e perben érdekelve. Az árvalány épen oly koru, mint III. Napoleon fia. Midőn a lány igényeivel Londonban fellépett, — a francia legitimistákat ugyancsak megrémítette. Azt állította, hogy Berry hercegnő, V. Henrik francia király anyjának családjából származik. Anyja ugyanis Berry hercegnőnek 1816-ban egy olasz barátokolostorban született természetes leánya. A fiatal nő birokában levő levelek ezen állítást feltűnő hitelességgel igazolják. Kétségtelenül kiderült ugyanis, — hogy Berry hercegnőnek 1816-ban csakugyan leánya született, — ki Mária Clemenza Carolina nevet nyert, s kit a hgnő számos egyén előtt gyermekének elismert. Ez a Mária Clemenza Carolina anyja emléke iránti hű ragaszkodásból, szintén élvezte az életet, s a Londonban most szereplő árvalány Mária Clemenza Carolinát tartja anyjának. Csakhogy a vizsgálat még meglepőbb részleteket derített fel. A lányt igaz, saját gyermekeként tartotta és nevelte Mária Clemenza, de származása még magasabbra vihető fel. — Mária Clemenza ugyan is hosszabb ideig tartózkodott Párisban s igen benső ismeretséget kötött Napoleon olasz származású, meghitt embereivel. Midőn Eugénia közeledni érzé a válságos perczet, melytől a Napoleonok dynastiájának sorsa jó részben függött, Mária Clemenza Carolina esetleg szintén áldott állapotban volt. Egy magas rangú nő ki, megszokta, hogy parancsainak engedelmeskedjenek, az utolsó órában dr. Conneanuk azon parancsot adta, hogy fiúgyermekről gondoskodják, ha esetleg Napoleon születendő gyermeke lány lenne. Az egyetlen feltétel az volt, hogy a fiú „jó családból” származzék. A kért segélyre szükség volt s Mária Clemenza volt oly szerencsés, hogy a császári párt a zavarból kiségitette. Ezt a titkot fedezte volna fel a legitimista vizsgáló bizottság. Így azon sokféleképen variált monda, hogy a fiatal Napoleon hg „csereült gyermek” most új alakban került a közönség elé. A „demokrata”-császár fia e szerint tisztán „legitimista” származású volna. Dacára e nevezetes felfedezésnek, a fiatal nő egyelőre csak Berry hercegnő vagyonára terjeszti ki igényeit. Az ügyvéd sikerrel biztatja kliensét.

Egyház. Iskola.

A protestans konvent.* (Második nap.)

Budapest, nov. 17. A tegnapi ülésben a tárgyalás folytatván, mindenekelőtt Tóth Sámuel jegyző olvasta fel a mult ülés jegyzőkönyvét, mely vitanélkül elfogadtattott.

Ezután következett gróf Lónyayai Meny-hért javaslata, mely a „magyar protestans egyház canonjairól, a fegyelmi eljárásról; oly konventrol, melynek feladata lenne jogérvényesen és kötelezőleg határozni mindazon ügyekben, melyek a magyar protestans egyházat közösen érdeklik és egyetemes intézkedést kívánnak” — szót.

Révész Bálint püspök Lónyayai indítványának formulázásáról szól. Nem titkolhatja el, hogy azon aggodalma, mintha a tisztántulak által indítványozott alkotmányozó zsinatból semmi lesz, a javaslat ily formulázása által nem csak nem lett eloszlatva, sőt inkább még megvan erősítve. Itt csak határozatképes konventre van hivatkozás, de ez nézete szerint nem elég, mert az egyházszervezett megállapítása a fődolog. Az iskolaügyre nézve azt hiszi, hogy az a tisztántulak javaslatában benn foglaltatik. A tisztántulak egyházkerület sokat foglalkozott az iskolaüggyel s

* Mult számunkra már későn érkezett, most adjuk, bár e tárgyakat más tollból már érintők. Szerk.

„Igtattassék törvénybe, hogy: „akinek lova nincs, az járjon gyalog!” Ezen ígéret — fölvevén, a hagyományból, melynek folytatása ekép következik — hallgassátok is'eni felelemmel!

Történt mostanában.
Ellátva a ruhanémük mineniőségével, s minél kevesebb pénzzel, érkezik Budapestre a szegény diák. Összejárja e nagy Labirintus szükebb-tágasabb utcáit, mohón keresgélve a kapukon fehérlo cédulákat, melyeknek többnyire ékes magyarsággal írva ilyenü felhívás pompázik: Itt . . . egy holnapos szoba . . . stb. Sok keresés-kutatás, tudakozódás és utbaigazítás után feltalálja végül mekkáját egy szűk udvaros házacska kertre nyíló szobácskájában.
S hogy is ne! — mikor egy szép piros pozsgás leányka égő szemekkel, cseresznye ajkakkal nyitá meg előtte — e kis mennyországot!

Butorzat, na az nincs — azaz bocsánat — van (ha ugyan annak lehet nevezni) egy rozszant ágy, egy három lábú asztal, s két szalmátlan szalmás szék, meg négy-öt szeg a falban, mint valami sárkány fogak, fogast jelképezvén! A szoba megvan. Kifizeti az első hónapra. Büszkén, mint valami gróf, vagy legalább is herceg, mások előtt dicsekszik vagyonával, uradalmával, ménésével és csordával. S ha kérdik tőle, „hol is — merre is van e

mege részéről is szükségesnek tartja, hogy az újabb feltémenyekkel szemben különösen a „suprema inspectio” fogalma a protestansok részéről is szigoruan megállapíttassék. Az egyetemes konvent létesülése az iskolaügyek nagy részét el kell intézni, sürgetősségök folytán. Felemlíti ezuttal, hogy a tisztántulak egyházkerület sokszor volt gyanusítva, hogy az egyesülést megzavarta, a vádakra nem feleltek, meggyőződve lévén, hogy mi hibájuk nem volt, mint hogy az autonómiahoz igen szigoruan ragaszkodtak. Végül kimondja miszerint óhajja, hogy Lónyay indítványához hozzáoldassék azon pont is, hogy egy az egyes községek fölfele kiterjedő általános egyházszervezet készíttessék.

A helyiséssel fogadott beszéd után Vay Miklós b. szót. Mocsáry Lajos R é v é s z püspök beszédére megjegyzi, hogy a munkálatban van a kanonokrol szó. R é v é s z Bálint erre kifejti ellenében, hogy a kanon és szervezet különböző dolog.

Szóltak még e vitához: Lónyay, Mocsáry, Nagy Péter erdélyi superintendens védve az erdélyiek álláspontját a tisztántulak ellen. R é v é s z Imre, debreceni lelkész szintén aggodalmakat táplál Lónyay indítványa ellen. T i s z a László, ellenkezőleg határozottan Lónyay indítványának tárgyalását óhajja.

R a g á l y i Ferdinánd általános derült-ség között magyarázta meg a t. konventnek, hogy „ó ugyan nem ért a dologhoz,” de azért „meghunyászkodásnak” tartja Lónyay formulázását, s kétségbe vonja, hogy ezen szentelt vizért miért volna szükséges zsinatot tartani?

Vége hosszás vita után L ó n y a i munkálata elfogadtattott.

Ezután Balogh Ferenc és György Endre, az edinburghi gyűlés tagjai, bemutatják jelentéseiket. Az archívumba tétetik le. Az ülés vége 1/4 1-kor. Közönség szép számmal.

Pataki Árpád.

— **A gyámsági és gondnoksági ügyek** rendezéséről szóló 1877: XX. törvénycikk élet beléptetésének idejét a belügyér 1878. évi január 15-iki napjára tűzte ki, s az idézett törvény 197. § a alapján az árvaszékek részére általa kidolgozott ügyrendet e hatóságoknak meg is küldötte. — Ez alkalommal a miniszter a törvényhatóságokhoz hosszab körrendeletet intézett, — melyben mindenekelőtt utasítja őket, hogy a törvény által saját hatáskörébe utalt teendőkre nézve, nemkülönben a törvény értelmében a szükséges szabályrendelet megalkotása iránt haladéktalanul intézkedjék. Azután hangsúlyozván a miniszter ezen törvény életbeléptetésének fontosságát, így folytatja:

„Nincs kétség benne, hogy a gyámsági és gondnoksági ügyek helyes kezelése egyikét képezi azon fontosabb tényezőeknek, melyek az önkormányzati intézmény életvalóságát feltételezik: habár a hatáskör, mely a jelen törvény által az önkormányzati közegekre háromlott, némi tekintetben új, s buzgó fáradoalmas működést igényel, meg vagyok győződve, hogy a törvény kellő végrehajtása, s ez alapon ezen ügyek mielőbbi rendezése és üdvös fejlesztése sikerülni fog. Elvárom a törvényhatóságától, és annak minden egyes tagjától, hogy ezen ügyet teljes hazafui buzgalommal és szilárd kitarással felkaroljandja, s különösen a közel lévő tisztújítás alkalmával figyelemmel leend arra, hogy a gyámsági és gondnoksági ügyek intézésére hivatott közegeket oly egyének választassanak, kik feladatuknak egész odaadással való teljesítésére nemcsak jó akarrattal, hanem képességgel is bírnak. Részemrol valamint örömet járulandok az átmenetnél netán mutatkozó nehézségek elhárításához, úgy viszont kijelentem, miszerint ezen ügynek pontos és lelkiismeretes kezelését azon szigorral fogom követelni, melyet a hivatalos állásommal egybekötött felelősség és ezen ügy fontossága és közérdek határozottan parancsolnak.”

Hunyadi albom.

— Felhívás előfizetésre. —

Közel egy éve annak, hogy a sajtóban és a társadalomban üdvös, hazafias mozgalom indul meg, melynek célja: elősegíteni a Hunyad-

tenger gazdaság? — no ott — ott — meszsze felel nagy uri flegmával (az igaz, hogy meszsze, épen szomszedságában a vidéki szinészek nyugdíjintézetének, azaz a holdban). De hátra van a bökkenő, — az ebéd s a vacsora stb. stb., hja, mit egy urnak száz arany? gondolja magában s szórja a pénzt, mint Rothschild, egy szolid káromkodást sugva Ferdinánd (a pin-cér) fulébe „az ért az átkozott pezs-gó é r t!”

S mire másnap reggel fölbred, arra a felfedezésre jut, a mire Liliomfi, t. i. „Üres a pénztár!” Szervuszok ebédek, józú vacsorák, tejföls reggelik m i k o r m a m é g c s a k 5-ke. S elkéséredésében, mi telhetik tőle?!

Columbus szeme előtt nem tűnhetett fel szebben a keresett szárazföld, mint barátunk agyában e gondolat: kisbirtokosok hitelintézete (értsd: zálogház).

És az ige testté lön!

Tallér az angyalát, még pedig lázsiás. Hej, hogy elfogyának, mint ezernyi sok más — mondja Garai obsitosa, hát még az a nehány forintocska hogy ne oszlott volna fel!

Épen delutáni álmát aludta, midőn halk kopogás riasztja fel tündéri szendergéséből (elnyeléssel fenyegetően egy óriási pariser!) felugrani s nyakkendőcsokrát megigazítani egy

megyében mintegy 15,000 főnyi eloláhosodott magyarságnak visszamagyarosítását. A figyelem e tekintetben a dévai realiskolai segélyező egyelet felé fordult, mely ott a helyszínen fejtven ki áldásos működését, nemzeti ügyünknek eredményeiben kiszámíthatlan szolgálatot tehet: annál nagyobb, annál sikerdusabbat, minél gazdagabb segélyforrásokkal fog rendelkezhetni.

A szó, a segélykiáltás nem hangzott el a pusztában. A nevezett segélyegylet tőkéje, dacára a rövid időnek, dacára a nyomasztó anyagi viszonyoknak és dacára a keleti szomszédunkban dúló háborúnak, mely csaknem kizárólag foglalkoztatta a közfigyelmet, elterelve azt legsajátabb hazai ügyeinktől s bajainktól kelet felé — főlzaporodott több mint 6000 frtra! Hogy ilyen körülmények között ekkora összeg gyűlhetett be, világosan tanuskodik a mellett, hogy a hazafias magyar társadalom — nem is lehet ez másként — óhajja elkorcsosodott főreink nemzeti megmentését. Valóban ez elafajlás csak egy történéhetett, hogy bűnös egykedvűséggel és közönyvel tekintettük nemzetiségünk érdekeit. Példátlannul áll ez eddig oly nemzetek életében, melyek államot alapítottak s azt s ját nevékről elnevezve tartják fenn! És a hunyadmegyeihez hasonló szomorú és szégyenletes tünetek, habár nem oly mértékben — mert Hunyadban valóságilag tömeges az elnemzetietlenedés — észlelhetők az ország majd minden vidékén, hol a lakosság nagyobb mérvben vegyes. Ennek nem lehet, nem szabad továbbra is így maradni!

Hunyadmegyében közel harmadfélszázézer oláh és szász lakos között a maroknyi kis magyar intelligencián kívül mintegy 15,000 főnyi, nemzetiségéből kivetkőzött magyar nép lakik. Miután a nevezett megye területén már van egy testület: a dévai segélyegylet, mely indirect a nemzeti megmentés előmozdítását tűzte ki feladatául, ezt kell támogatnunk minden módon, meg kell szerelnünk számára a mentési eszközöket. — Ezt célozza a „Hunyadi Albom”, melynek tiszta jövedelme a dévai segélyegyletnek van szánya. Az eddig begyűlt összeg a feladat nagyságához mérve távolról sem elég, ezért tisztelettel kérünk minden honfit és honleányt, támogassák e hazafias és nemzeti célú irodalmi vállalatot.

Mit lehetne elérni, ha a begyűlendő összegekkel akár tekintélyes számú ösztöndíj, akár pedig egy oly tápintézet volna létesíthető Déván, mely legalább 80—100 eloláhosodott magyar gyermeknek teljesen ingyenes kiképzését és ellátását biztosít! S ha e cél el lesz érve, a nemzeti megmentés további teendője a hunyadmegyei eloláhosodott magyar községekben kisedővódákat alapítani.

Nem akarunk mi más nemzetiségeket megmagyarosítani, csak a saját veszni indult fajunkat akarjuk megmenteni. Az önvédelem s az önmegmentés pedig a legszentebb természeti jog és kötelesség is egyszersmind.

A „Hunyadi Albom” előfizetési ára füzve 2 frt o. é. Az előfizetési pénzeket kérjük, dec. 20-káig az Athenaeum kiadó hivatalába küldeni. (Budapest, barátok tere 7. szám.) A munka 15—20 negyedrétt nyomott ivre fog terjedni s 1878. jan. havában fog megjelenni. Lesznek benne illusztrációk is, melyek a klaszikus szépségű Hunyadmegye történeti és természeti nevezetességeit, az eloláhosodott magyarság viselkedését és lakviszonyait tüntetik föl. A képek Éder Géza dévai főrealiskolai tanár kitűnő rajzai után készülnek.

Diszes, izléses kiállításról az „Athenaeum” gondoskodik.

Azon t. előfizetők és gyűjtők nevei, kik a mondott időpontig az előfizetési díjakat be-küldik, emlékezet okáért föggelékkepen közölni fognak az albumban.

Tíz előfizető után a gyűjtő egy tisztelet-példányt kap.

Az előfizetési ivatek kérjük, ha üresen is, dec. 20-káig beküldeni, a számadások hitelessége végett.

Szathmáry György és György Aladár.

A „Hunyadi Albom” szerkesztői.

— **Esküvő.** Nagyváradon a várad-olaszi-i ref. templomban szerdán esküdött egymásnak örök hűséget Kun Béla ottani ref. lelkész

pillanat műve volt. Kinyitja az ajtót s óh csodák csodája, az a szép cseresznye ajaku kis leány áll remegve, szemlesütve, a küszöbön.

— Kedves K. ur, — szól fülemile hangon — ma a Redoutba megyünk sétahangversenybe, kérem, legyen kísérlőnk!

— Ezer örömmel, — s egyuttal meg is pecsételte ígérteit egy kézcsókkal.

„Mily boldog vagyok! — kiáltá örömit-tasan, egyedül maradván, — ma nyilatkozom! De hát a pénz? belépti jegy? pár pohár sör? cukkerli a kisasszonynak, limonádé a mamának, visszajövet fiakker stb. stb. Végem van!”
„Dehogy van, dehogy van,” sugja onnan felülrol a hű teli kabát — „testvéreimét már úgy is jobb hazába masiroztattad, küldj engem is utának!”

Nem is kellett kétszer mondani!

— — — — —

És mi történt? ezt a szép lángoló tekintetű kis lányt elvette az első emeleten lakó fiskális — s az amicének tárcájába ismét be-ütött a vakáció! S hozzá még november!

Csak jár-ke! — rövid szürke kabátkáját öszszé és öszszébe vonva, csak hogy hontalan, fázik szegény, fázik!

Pedig neki csakugyan istenigazában befutottak — a téli kabáttal!

Befutott neki — a szerelem.

Bárdi Lajos.

és N a
kor nag
zönség t
sokára n
a legköz
Utának
kész urra
főtisztel
ref. egy
láfleleke
az érden
szertart
menyasz
lották ö
nyok és
teljesen
kedvese
Bálint u
ritka tu
szép bes
ölelkész
val egy
tottan n
a jelen
könyök
géljen”
vid imá
Bálint u
bet az ö
teljesen

S a
b o s z
rette k
bák m
figyelme
az ered
repek n
szint a
lamint
mondha
a minő
het, ne
menyyi
nak ily
litása.
réskt ö
a mi
hogy e
nőleg t
ja, azo
iparko
(K é t
d é r u
s z o k
k i r á
zetes é
az oro
tott. d
mil az
ványos
ütött k
napi d
háza
mában
Temes
Irma,
zött; A
Aranyo

lap“
német
meghí
szérol

igtató
m-ová
gyar h
minde
tor a
gatóim
nevez
nem h

miána
kifele
szeköt

részt
jobban
„néme
vagy”

keres
327 ta
40 krt
napi-i
be 94
lában
lyek
akadé
egyélő
iskolai

elöláhosodott... A figye-
lői segély-
helyszínén
zeti ügyünk-
szolgálatot
kerdusabbat,
fog rendel-

hangzott el a
tőkeje, da-
masztó anya-
ti szomszéd-
aknem kizár-
t, elterelve
bajainktól
mint 6000
zött ekkora
anuszkodik a
rsadalom —
ja elkorcsot-
t. Valóban
hogy bünös
tettük nem-
áll ez eddig
amot alapi-
zeve tartják
ülő szomorú
m oly mér-
szággal táme-
zélhetők az
lakosság
nem lehet,
ni!

alfélszáz ezer
baroknyi kis
rül mintegy
tközött ma-
nyegye te-
vái segély-
megmentés
zt kell tá-
kell szerez-
et. — Ezt
nek tiszta jö-
van szánya.
t nagyságá-
tisztetéttel
támogassák
vállalatot.
vilendő ösz-
öszöndij,
a létesíthető
előhásozott
es kipez-
e cél el-
további te-
ott magyar
ani.

zetiségeket
szni indult
védelem s
ebb termé-
mind.

si ára fűze
kégyük, dec-
talába kül-
m.) A mun-
gok terjedni
ni. Lesznek
szikus szép-
mészeti ne-
yarság vise-
A képek
kitűnő raj-

Athenaeum
nevei, kik
díjakat be-
épen közöl-

gy tisztelt-
ha üresen
adások hite-

gy Aladár.
szói.

rad-olaszi-i
egymásnak
ref. lelkész

s óh cso-
ajaku kis
süszőben.
emile han-
táhangver-

ttal meg is
ltá örömit-
yilatkozom!
pohár sör?
a mamá-
gem van!
sugja onnan
eimet már
küldj en-

ni!
goló tekin-
eleten lakó
a ismét be-
ember!
kabátját
y bontalan,
gazában be-

rdi Lajos.

és Nagy M. a. Már d. e. 11 óra-
kor nagyszámú és különösen nőkből álló kö-
zönség töltötte meg a tágos templomot. Nem-
sokára megérkezett a vőlegény és menyasszony,
a legközelebb álló családtagok által kísérvé.
Utánok nagytiszteletű Nagy István ref. lel-
készzal — mint örömpapával — érkezett meg
főtiszteletű Révész Bálint ur, a tisztántúli
ref. egyházkerület püspöke. A különböző val-
lásfelekezeti hallgatók tisztelettel tekintettek
az érdemes ősz férfiura. Az esketési egyszerű
szertartás kezdetével csupán a vőlegény és
menyasszony állottak a püspök ur elé. Nem ál-
lották őket körül a szokásos nyoszolyásszo-
nyok és lányok. Az ünnepély elakadalmi része
teljesen mellőzve lett, mely a jelenlévőket is
kedvesen lepte meg. Főtiszteletű Révész
Bálint ur azzal a szép nyelvezettel, mely az ő
ritka tulajdona, mondott rövid imát, s azután
szép beszédet az ünnepélyre vonatkozólag, melyen
ő lelkészárságának fiát lelkész barátja gyámleányá-
val egyesíti a házasság szent kötelékével. Megha-
tottan mondá el beszédét a főtiszteletű püspök ur,
s a jelenlévők szeméi is több ízben teltek meg
könyvekkel. Midőn az „Isten engem úgy se-
géljen“ elhangzott, a szertartás véget ért, rö-
vid imával fejezte azt be főtiszteletű Révész
Bálint ur, mely után mi sem kívánhatunk egye-
bet az ifjú párnak annál: hogy ez ima szavai
teljesedjenek be rajtok s legyenek boldogak.

Thalia temploma.

— Debreceni színeset. —

Szombaton nov. 17-ikén a „Boissy
boszorkány“ című kitűnő francia ope-
rette került színpadra; már megelőző nap, a pró-
bák miatt előadás nem tartatván, a közönség
figyelme az előadásra fel volt biva, azonban
az eredmény nem volt kielégítő, részint a sze-
repek nem helyes kiosztása következtében, ré-
szint azon okból, miszerint egy khorus, vala-
mint az orchester nagyon hiányos, így ezen
mondhatni remek öperette olyan hatást, mint
a minőt szabatos korrekt előadásnál várni
lehet, nem idézett elő. Tudjuk mi igen jól,
mennyi áldozatjába kerül a t. szinigazgató ur-
nak ily részatlenség mellett a darabok kiál-
lítása, mégis — első ízben a színiügy, más-
részt önmaga irányában nagyon helyesen ten-
né, a mi ha nem családunk — kötelessége is,
hogy ezen hiányokat, a melyek oly szembetű-
nőleg mutatkoznak, figyelmen kívül nem hagy-
ja, azok helyrehozásán, illetőleg kipótlásán
iparkodni fog. — A többi előadott darabok
(Két pisztoly vagy Sobri, „Tündér-
ujjak“, „Tolonc“, „Harc az or-
szok ellen“, „Két árva“, „Petaud
király udvara“) jobban sikerültek, élvez-
zetes estét nyújtottak a közönségnek. A „Harc
az oroszok ellen“ bár újdonság gyanánt ada-
dott, de nem egyéb, mint átdolgozása a „Sa-
mil az oroszok ellen“ című sensationális lát-
ványosságának; jóllehet az átdolgozás nem is
ütött ki a darab előnyére, mégis mint vasár-
napi darab szép számú közönséget fog a szin-
házba vonzani. A szereplők közt a hét folya-
matban elismerésre méltólag viselkedtek: Ma-
temasváryné, Törökne, Foltényiné, Nyilvai
Irma, Alszygy Ikon és Deák Kata a nők kö-
zött; a férfiak részéről: Temesváry, Toldi,
Aranyossy, Lovászi és Kunsági Lajos.

Az önértzet hangja.

— Tiltakozás. —

M. Óvár, nov. 20.

A „Polgártárs“ 20-ik számában „Gyász-
lap“ cím alatt, a m.-óvári gazd. akadémia
német hallgatóitól egy németül fogalmazott
meghívó jelent meg a tek. szerkesztő ur ré-
széről néhány sor megjegyzéssel.

Mint hogy mind a meghívó, mind az alá-
íratott megjegyzés egész általánosságban a
m.-óvári akadémiairól szól s így a mi — ma-
gyar hallgatóknak önértzetünket sérti — ezért
minden félreértés kikerülése végett vagyok bá-
tor a m.-óvári akadémia összes magyar hall-
gatóinak nevében kijelenteni, hogy mi a fent-
nevezett meghívóról mit sem tudunk s a né-
met nyelvet ilyesmire soha és semmi esetben
nem használtuk.

A kérdéses meghívó a m.-óvári akadé-
miának csak egy edül német hallgatói küldték,
kifelejtve annak szövegéből, a mindig odatétetni
szokott „deutsche Hörer“ jelzöt.

Különbön a m.-óvári akadémia nagyobb
rész alföldi-magyar hallgatóiágának, sokkal
jobbzan vérebe van már olta, hogy mi az a
„német“, mintsem, hogy egy uton járhatna,
vagy pláne annak nyelvét használhatná itthon.

Kralovánszky Kálmán,
m. kir. gazd. akadémiai hallgató.

— Iskolai takarékpénztárak. A budapesti
kereskedelmi akadémiában f. é. október hóban,
327 tanuló közül — 112 megfektarított 293 frtot
40 krt. A pesti polgári kereskedő-testület vasár-
napi-iskolájában 445 növendék közül — 71 tett
be 94 frtot 30 krt. A szombathelyi közönségi isko-
lában 632 tanuló közül 145 hozott betéteket, me-
lyek 115 frt s 63 krból állanak. A kereskedelmi
akadémián kívül is kezd fővárosunkban, ha bár
egyelőre csak egyes esetekben gyökeret verni az
iskolai takarékpénztárak intézménye; örömmel

jelezhetjük, hogy több tanító, — és tanítónő a
városi elemiiskolában (Bezerédintezében) tevé-
meg a kísérletet osztályai gyermekeivel. A tani-
tók a betéteket szedik be, az igazgató Lakits
Vendel ur a takarékpénztári könyvecskéket vesz-
át, — az egész ügy az iskolaszék elnöke, Radó-
csai Ferencz ur belegegyezésével kezeltetvén.
Szilárd reményünk, hogy ezen buzdító példát
rövid idő alatt sokan követendik.

Irodalom.

Dr. Ballagi Aladár, ki magának
a tudományos irodalom terén a magyar test-
őrség történetével már jelentékeny nevet vi-
vott ki, újabban ismét egy becses munkával
gazdagította irodalmunkat, melynek címe: a
magyar nyomdászat történelmi fejlődése 1472—
1877-ig. A mű a Franklinsársátnál jelent
meg Budapestben, igen díszes kiállításban 16
k. 8 réten, ára 1 frt 40 kr. — Mindazok-
nak ajánljuk e munkát, a kik érdeklődnek egy
nevezetes iparág kifejlődése iránt, s a kik egy
minden tekintetben szellemes, élénk s valódi
tudományos itézzettel irt művet óhajtanak ol-
vasni. Szerző a legalaposabb kútfői tanulmá-
nyok eredményét adja művében, a német mély-
séget pósitva a francia elbeszélő modorral.
Különbön kell, hogy érdekelje az irodalom-
mal foglalkozó tanárokat, tanulókat, miután a
magyar irodalomtörténet egy része az, mit
Ballagi adott. Lehetetlen, hogy ne érdekelje a
magyar nyomdászokat, kiknek kell, hogy bibl-
liáját képezze ezen a magyar nyomdászati ipar
érdekében irt apotheosis. Nagy haszonnal ol-
va-hatja mindenki, a ki különösen a régi ma-
gyar irodalmi termékekkel kíván tüzetesebben
megismerkedni s vizsgálatra meríthet belőle
a mai nyomorult világban minden hazáját igaz-
zán szerető magyar, midőn azt olvassa, hogy
nemcsak a nyugat legtöbb országát megelőzte
a magyar nyomdai ipar keletkezése, hanem
keletet is magyar emberek látták el a nyom-
dászat culturalis áldásával. Érdekes megtud-
nunk, hogy Jbrahim a konstantinápolyi nyomda
teremtője magyar ember volt, hogy Georgiába
s Örményországba Tótfalusi nevű magyar ha-
zánkfia vitte be a nyomdai ipart, s hogy a
legelső rác, oláh könyveket magyar nyom-
dákban állították ki, sőt Bosznia fővárosában
Szerajevóban is magyar emberek kezdték meg-
honosítani ez iparágat.

Hivatalos.

Debrecen, nov. 7.

A törvényhatósági bizottság legtöbb adót fizetők-
ből álló tagjainak (virilisek) névsorát az 1870-dik évi
XLII-dik t. cikk alapján minden év végével az igazoló
választmány állítja össze, s illetőleg igazítja ki, — s
ugyanazon törvény 23. §-a szerint a sorrend megállá-
pításánál az állami, felekezeti, közönségi- és magánin-
tézetek tanárai, a tudományos akadémiák tagjai, a fo-
lyóirat- és lapszerkesztők, a lelkészek, az ipar- és ke-
reskedelmi kamarák bel- és kültágjai, úgy szintén a
magyar államban érvényes oklevéllet ellátott tudorok,
ügyvédek, orvosok, mérnökök, gyógyszerészek, sebészek,
bányászok, erdészek és gazdaszettek összes egyenes
állam-adója kétszeresen számítatik; továbbá a férj, vagy
anya államadója a nő, valamint a kiskorú gyermekek
államadója is beszámítandó, ha a nőnek vagy a kiskorú
gyermeknek vagyonát kezeli. Ezekhez képest: Figyel-
meztetek, kik az adóhivatali kimutatásban foglalt leg-
több adófizetők névjegyzéke ellen felszólalni akarnak,
valamint azok is, kik adójuk kétszeres beszámításának
kedvezményét a jövő 1878-ik évre igénybe venni kíván-
ják, miszerint a végett a városház kis tanácstermében
üléssel igazoló választmány előtt folyó évi nov. hó 23,
24, és 25-ik napján d. e. 9—12, és d. u. 3—5 óráig szó-
val, vagy írásban jelentkezzenek, és felszólalásaikat ter-
jesztsek elő, mert későbbi felszólalások figyelembe nem
vételnek. A törvényhatósági igazoló választmány.

Az újabbkori hivatalnokok.

— Nagyon közérdekű. —

Korunkban egy új, igen hasznos, hasznot
hajtó foglalkozás divatozik. melyhez nem kell
diploma sem iparendély, sőt még iskolai
bizonyítvány sem, elég irni, olvasni tudni, no
meg a járdát taposni, bolt előtt álldogálni, a
végrehajtóknál visitetelni és lesni a törvény-
szék kapujában, ki ellen rendelkez el biztosít-
ást vagy kielégítési végrehajtást? azt mielőtt
expediálnák, tudatni a fél ügyvédével s ha
hagyatékú leltározás van, hívás nélkül jelent-
kezni a közjegyzőségél stb. Igaz, hogy ez
nem kis fáradságba kerül, mutatja a csizma
és bakancstalp kopása, a verejték, mely a lel-
kiismeretes foglalkozó arcáról olykor cso-
rog alá.

Nem irigylendő állapot, nemes hivatalos
foglalkozás. Miért ne? hisz a hitess becsűség
magával hozza azt, ez az a dicső állapot, mely
állás nélkül rendszeresítve van s állítólag csak oly
foglalt helyes, mely ily hitess becsű manu-
propozíójával láttatik el, különben megjárja
a foglaltat, van mit hallgatni uton, utfelén, de
sőt a törvényszék maga is ki van téve a zak-
latásnak, mert engedni a végrehajtókat nem
törvényszéki kinevezett becsűst alkalmazni a
végrehajtásoknál.

Igaz, természetesen a magyarnak, hogy jus-
sait nem hagyja. Becsűs uraiméknak ehhez jo-
guk van és lehet, mert hát miért neveztetek
volna ok ki másképp e tisztességes jövedelmező
állásra?

Igaz, hogy ezen jövedelem nem szolgá

az államnak adóalapul, de miért is szolgál-
hatna, hisz az új adótörvényben ennek nincs
semmi nyoma, ha csak ezután nem jut eszébe
a törvényhozó testületnek, hogy új jövedelem-
forrása nyúl, így az után is lehet szabni jöve-
delmi adót.

Becsűs uraimék aztán még tovább men-
nek, néha zárgondnok is kell, ki lehetne más,
mint ok? hisz a hitess becsűségből az is ter-
mészetes folyomány.

Ok vannak arra hivatva egyedül, mert
jelen vannak a végrehajtásnál, garantirozza
állásuk az érdekelteket, de aztán ha mint
zárgondnok kezelése alól a tárgy elvesz,
hiányzik, már akkor a károsodást az őt zárg-
ondnokul kinevező félre háritják, mert ok am
becsűsök voltak és a zárgondnokságból elég
nekik a czim, mely a kinevezéssel egyidejűleg
születik, de egyszersmind véget is ér.

Nem úgy uraim! a jog kötelezettséget, a
zárgondnokság felelősséget von maga után.
Jó lesz ezt méltó figyelemre venni és meg-
tartartani szigorúan azt, mely a hitess becsűsi
állás és méltósággal jár.

Ha a felek vagy azok képviselőitől fel-
szedegetik az 1—2 frtot, akar térül az meg,
akár sem, ugy ha önk mulasztása vagy gon-
datlanságuk miatt a fél károsodik, annak kár-
pótlását eszközölni tartoznak, habár hitess be-
csűs címmel ruháztatnak is fel.

A törvény köpenye alatt nem szabad oly
megbotránkozott eljárás követni és üzérkedni
a zárgondnoksággal, mert az erkölcsi érzület
még nem halt ki eddigelé a polgártársak ke-
beléből és ne gondolják, hogy cselekedetük
által a törvény és törvényes eljárás méltosá-
gát emelnék, sőt inkább azt meggyűlöltetik
a különben is a törvényt tisztelő s annak ren-
deletének engedelmeskedni tudó polgárokkal.

Nem öröm lehet az, midőn a más háza
ég, és ha a törvényszék valamely fél ellené-
ben végrehajtást és becsűst kénytelen alkalm-
maztatni s önk ezen cselekmény szemtanúi és
segédkéz nyújtói; ne üzzenek gnynt se egyik
se másik félle szemben, mert már is halmaz
a panasz, mely eljárásukat jellemzi s ha a
jó tanács ezuttal kellő eredményt nem szü-
lend, az a törvényszék foghat lenni érdemle-
gesen ítélő, mely önöket a hitess becsűsségi
tisztességgel nem ezen, — de más célból ru-
házza fel.

A társadalom érdekéből, sértni nem kí-
vándólag szelöltetjük ezt, vajha szózatunk nem
maradna kiáltó szó a pusztában!

Vándor.

Konventi jegyzőkönyv.

— Felhívás. —

Debrecen, nov. 25.

A közelebb lefolyt egyetemes konvent jegy-
zőkönyve, mindössze 200 példányban határozat-
tatván kinyomatni az 5 egyházkerület részére,
azokból csak a konventi képviselő és minden
egyházmegye fognak nyerni egy-egy példányt;
miután azonban már eddig több egyházmegye
elnöksége fejezte ki előttem azon óhaját,
hogy az egyes egyházak részére is nyomas-
sanak kellő számban jegyzőkönyvi példányok;
és e tekintetben a dunántúli egyházkerület, bé-
kés-bánati, kecskeméti és debreceni egyház-
megyék egyházi részére azok már meg is ren-
deltettek: fölkerem a magyarországi (erdélyi)
ref. egyházmegyék elnököseit, hogy ha szin-
tén óhajtják ezen jegyzőkönyveket az egyes
egyházak részére megküldetni, ebbeli határo-
zatukat méltóztatassanak mielőbb — legkésőbb
decz. 1-sőjéig — velem közölni, hogy a nyoma-
tandó példányok száma iránt kellő időben
intézkedhessem.

Tóth Sámuel,
konventi jegyző.

Ipar. Kereskedelem.

A budapesti kereskedelmi és iparkamarának
iparosztálya a folyó évi november hó 19-én tar-
tott ülésében tárgyalás alá vette az országgyűlés
előterjesztett új vámtarifát. Az osztály elnöke
Ráth Károly előadja, hogy nemcsak a kama-
rának új alakulása után elhatározott, hogy a
bank és vámmegye kérdése a kamaránál majd ak-
kor fog tárgyalás alá vétetni, ha az illető törvény-
javaslatok előterjesztve lesznek. Ezen kérdések
azonban időközben kiváló politikai jellegű ölt-
vén, ezen okból mostanáig nem tárgyalattak.
Az általános új vámtarifának közzététele azon-
ban oly helyzetet teremtett, hogy a kamara ez
ügyben még ideje korán nyilatkozhatik, míg
másrészt kötelessége is az életbevágó nemzeti
kérdésben szakértői véleményének kifejezést ad-
ni. Foly kamarai tag is azon nézetben van, mi-
szegint a vámtarifa felett véleményadás nem-
csak kívánatos, de szükséges is, miután a ja-
vaslatnak tényleges módosítására a közös vámtarifa
szempontjából is kell törekedni.

Az ügynek tárgyalása egyhangulag elhatá-
roztatván, elnökölő Ráth Károly határozottan ki-
emeli, hogy a vámtarifa tárgyalásánál a vámtarifa
közösségének adott álláspontjára kell állni és
ennek következtében Magyarország érdeke meg-
kívánja egyrészt, hogy a világpiacokon szükségleteit
olcsón vásárolhassa, — másrészt pedig, hogy
nyers terményei biztos kelendőségű piacokra
számíthatassanak. — Ennélfogva kívánatos, hogy
az állam vámpolitikájában a többi állammal
való szerződési viszony és a védvámok lehető ki-
zárása célba veendő. Ha már az Angolország-
gal kötött pótegyezmények felmondása több áru-
cikkelt a fogyasztók kárára megdrágított, ugy az
előterjesztett vámtarifa a szabad kereskedelmi
irány előmozdítása helyett annak háttérbe szorí-
tását jelenti. Már a vámnak aranyba való fizeté-

se által minden vám tetemesen, körülbelül 15%
kal emelkedik. A legszükségesebb áru-és élelmi
cikknek, mint petróleum, rizs, kávé oly magas
pénzügyi vámok által, mint a melyek csak fényű-
zési áruknál indokoltatnak, a fogyasztó közönség
hátrányára tetemesen megdrágíthatnak és a véd-
vám azon áruknál, melyek az osztrák tartomá-
nyokban prohibítív-vám jellegűvel bírnak. E három
mozanat egyenes ellentétben áll azon még ma is
teljesen érvényes elvekkel, melyeket a budapesti
kereskedelmi és iparkamara az 1870. évben egy
Magyarország érdekeinek megfelelő okszerű
vámpolitikára nézve formulázott.

Az osztály a vita folyamában kifejezést nyert
nézetek alapján a következő határozati javasla-
tot fogadja el.

A miniszterium által az országgyűlés elé ter-
jesztett vámtarifa az ország érdekeire nézve hátrá-
nyos, mert

1. a szerződéses tarifák létrejöttét ki-
zárja; 2. a szabad kereskedelem elveitől való vi-
szszaesést jelent; 3. az üzlet forgalmát az arany
hullámzásainak kiteszi. 4. azon tételekben, me-
lyeknek a pénzügyi vámmal jellegűvel kellene bírnai,
felülmúlja a megengedhető mértéket és nem-
csak a fényűzési cikkeket, hanem a mindennapi
életszükségleteit is, mint a petróleumot, rizst, és
kávét túlságosan terheli. 5. A közös vámtarifa
eddig védvámait túllépe, az angol pótegyezmény
vagy legalább a német kereskedelmi szerződés
tételeiben az osztrák ipar részére; biztosított
elégészes védelmet a magyar fogyasztók mérté-
ken felülj terhelhetőségével fokozza. 6. a szabad ke-
reskedelem elveit a ronggyám fenntartása által a
kivétel tekintetében is Magyarország kárára
megsérti.

Az iparosztály a kamara teljes ülése elé azon ja-
vaslatot terjesztendi, hogy a fent kimondott el-
vek alapján egy a vámtarifa ellenében az ország-
gyűlés elé terjesztendő kérvény szerkesztessék
és hogy szakértők meghallgatásával a leginkább
szemügyre veendő vámtételek káros volta kons-
tatáltassék.

Szemleli hévmérőnk.

— Árnylepek. —

Nincs már többé boszorkány, szemfényvesz-
tő, babona és népámitás, azt mondják, illetőleg
tanítják is az embereknek. A 19-ik századéi mai
felvilágosodott korszaka mind, mind elszeperte a
földszínéről. Atu domány velekaröltve afölvilágo-
sodottság annyira előre haladt már, hogy az ember-
beriség fent elősorolt négy rémőtől végleg meg-
szabadult, ugy hogy most már csak emlékezet-
ben léteznek, létezésüket azonban sem nem
hiszi, sem nem respektálja senki se. Azt mond-
ják, sőt tanítják, azonban én nem hiszem! Sa-
játóság, de igaz, a mit t. i. elmondandó lesznek.

A boszorkányok létezéséről hit korunkban
már csak is a legalsóbb néposztálynál létezik,
azonban ennek nagyobb része is csak kényeret-
kérő síró gyermeke ijesztéséül használja, a mi
ugyan elég hiba; de hát nem tehet róla, ha
mindig sir Pista gyerek.

A szemfényvesztés és népámitásra vonat-
kozólag másként áll ama dolog, mert ezek által
már nemcsak az alsó, de a középosztály is érde-
kelve van, sőt létezését a mai napig is hiszi. —
Ott van például a Bergerfele tüneményes s lát-
ványos komédia, Debrecenben legközelebb le-
folytatott darabosutcai boszorkányok: Vásári
Istvánné, a híres kártyavető s népámitó asszony-
nak bűnpere, s több effélék. Mindezek működése
a tudományosságban kevéssé jártas értetlen alsó
néposztályra, sőt középosztály nagy részére
nézve is annyira kártékony hatás volt, miképen
csak jótéteménynek mondhatjuk, hogy egyiket a
hatóság városunkból kitiltotta, bezáratta, így a
köznépre nézve végkép ártalmatlanná tette.

És ha még azt is tudja s elgondolja az ember,
hogy a darabosutcai boszorkányperben
hány előkelő mama s mily számos férjhez menni
vágyó ki-asszonyka lehetett volna kompromit-
tálva, ha t. i. ő boszorkánysága fogsága ideje
alatt el nem hal, — valóban szomorítóképp tárul
előttünk fel a mai kor felvilágosodottságáról.

Ugy de nem ezekről, hanem a közép és
alsó néposztály migis létező egyik legnagyobb
lelki betegségről, a babonáról akarok
szólni, mely — ugy látszik — annyira befész-
kelte magát a nép lelkébe, hogy azt korunk tu-
dományossága s felvilágosodottsága sem volt
képes mind ez ideig kiirtani. Csak egy pár eset-
tet beszélek el.

Ösmertem egy igen jó módú házat, a hol a
házinő a midőn tejjel kínált meg és én a tejsze-
kessel akartam a kényeret aprítani: a kést a kö-
vetkező szavak kíséretében vette ki kezemből:
„ne tessék a tejsze kessel aprítani a kényeret,
mert a telén véres tejet ad utána.“ És midőn
kérdéstem, hogy vajon miért? azt felelte, hogy
azt még a nagyanyjától hallotta.

Ugyanott történt, hogy a tojást a kémény
alá nem engedték az azt behordó gyerekek
vinni, mert — mint mondá a házinő — abból
egy sem kel ki.

Ott láttam azt is, hogy a házinő, midőn a
kotló alá tojást akart rakni kiköltés végett,
előbb egy férfi sikkában összekavarta s abból
olvasta a kotló alá, és e tettét azzal indokolta,
hogy akkor több kakas lesz közte. Szívtát vagy
rostát pedig estalkonyon a világ minden kin-
cseért se adott volna kölcsön a szomszédasz-
szony részére, mert attól tartott, hogy az szit-
tát kölcsönöz: ő vakul meg; ha pedig rostát
ad: akkor meg valamennyi kotlóalja tojása
van, minde belefel a csirke stb.

Sokkal érdekesebb ezeknél a rostavetés mestersége. Midőn pl. a háznál valami elszakad, s a tolvajnak könnyű szerével nyomára jönni nem tudnak: rostát vetnek. Áll pedig a rostavetés mestersége a következőkben: előke- rit a házi asszony valahonnan egy már ócska rostát, abba bele tesz egy drb szappant, egy bontó fésűt és kulcsot, vagy varró gyűszűt, s a rosta felfelé fordított élbe egy ollónak bal- szárnyát bele szurják, míg a másik szárnya egészen szabadon mozog. Ekkor az illető ká- ros jobb kezének kifeszített mutató ujját a rostába megerősített olló szárnyába dugja s rá gondol arra, a kire a tolvajság miatt legerő- sebben gyanakszik; a közben pedig a követ- kező mysticus szavakat mormolja fenhagyon- és pedig háromszor egymásután: „Péteremre Pálomra fogadom, hogy a hiányzó sertést (meg- nevezi a tárgyat) Kis Pista (megnevezi a ne- vet) lopta el.“ Ezen háromszor egymásután elmondott szellemidéz mondatra ha a rosta se jobbra se balra el nem tér egyenes állásá- ból: akkor az a vélelem, hogy Kis Pista ár- tatlan. Hanem azután előveszik a másik gya- nus egyen nevet. p. o. Nagy Pált, és ha a rosta ennek neve említésére valamely irányba eltér: egészen bizonyos, hogy az a bűnös. Szegény Nagy Pál hiában esküdjözik aztán, hogy ő ilyen meg amolyan ártatlan, ha ég-föld össze szakad sem hisznek neki, pedig a rosta egyenes irányától eltérést nem is a szegény Nagy Pál nevének említése, hanem inkább azon körülmény okozta, hogy a ki a rostát ki- feszített karral mutató ujjának legvégő ízén tartotta: keze megreszkedett s ezen reszke- tés okozta a rosta mozgásba jövetelét is. De hiába mondanók ezt azoknak, a kik ezen babonában hisznek, falra hányt borsó lenne minden felvilágosítási törekvésünk s azért Nagy Pál csak bűnös maradna előttük, mert hát hiába! a rosta megmondta.

A többi között az sem rossz, midőn a gazda új esztendő első napjának reggelén fel- ébredve, leskelődve várja, hogy vajon milyen nemű egyén lép be legelőször utcaajtáján. Ha nőszemély jött be először; egészen elszor- morodva mondja: „egy meg a feki, annyuk, üsző bonyunk lesz, meglásd.“ Persze ennek a nyilatkozatnak az anyuk örvend legjobban; míg ha megfordítva történik a dolog: az ap- uk örönd s az anyuk szomorkodik el. Hát aztán a mikor a kis borjú meg lesz! az örö- mében uszó gazdasszony mindent elkövet, hogy annak a tehénnek a teje bő legyen, idegen emberek meg ne ronthassák, stb. E végből először is az első fejést korpával együtt meg- eteti a tehénnek, a második fejést dettó, csak- hogy már ezt azon különbséggel, miké a tej- nek egy részét a tehén gerincén végig keni, s ugyan így tesz a borjuval is. Így aztán elég van téve a babonás ceremóniának.

Számos ily példát tudnék felhozni, hogy félmeztől nem jó járnai, mert elhagyja az embert a — szeretője. A kényerét hátra nem jó tenni, mert megfájul az ember háta. Tava- szai első mennydörgés hallottakor meghenger- gőzni igen jó, mert akkor azon egész eszten- dőben semminemű testi baja nem lesz az em- bernek. Továbbá, ha ütést vagy szuródást kap az ember hőlökán vagy valamely test ré- szén, a meddig csak daganatot okoz, azt ki- szárított varangyos béka bőrrel háromszor jobbra, háromszor balra meg kell kanyarítani, s ettől a daganat elmúlik stb. De nem akarom az olvasó közönség türelmét fárasztani.

Zárókérdés csak annyit akarok itt ismé- telve mondani, hogy ezen, a népéletben meg- gyökerezett babonás hiedelmek még ma is a legveszedelmesebb akadályai a tudományos műveltség és felvilágosodottság terjedésének. Pedig — miképen fentebb is említém — büsz- kén verjük mellünk, hogy a 19-ik század- nak az idő szerint a legfelvilágosodottabb kor- szakát éljük. Adná az ég, hogy ez a nép min- den osztályára nézve ugy lenne! Jöjjön is el mielőbb az ő országa!

— Gróf Károlyi György végrendeletében meghagyta örökösének, hogy magyarok legye- nek s gyermekeiket is magyar szelemben nevel- jék. Közintézetekről is megemlékezett végren- deletében, valamint szolgáit is szép jutalomakban részesíté. Gábor fiát kitagadta.

Vidéki levelezés.

(Saját levelezőnkül.)

Királyháza, nov. 22.

Hogy a könnyelmű vigyázatlanság oly he- lyen is, hol annak száműzetésére legszigorub- ban örökni kellene, milyen óriási szerencsét- lenséget okozhat, bizonyítja a következő eset. Folyó hó 21-én este ketten megérkezvén a magyar északkeleti vonalon a királyházi pályaudvarba, miután a legközelebbi vonattal tovább utazni volt szándékunk, egy vasuti ír- noknak a pályaudvarban levő emeleti lakásán fogadtunk szállást.

Alig szenderedtünk el azonban, midőn óriási zaj ébresztett fel álmunkból. Utazó tár- sam sokkal hamarabb kiugrott az ágyból, mint én, kinyitja hirtelen az ajtót, s akkor a leg- borzasztóbb látvány tárult fel szemünk előtt. Szobáinkat ugyanis egy a földszintről felvezető lépcsőzet választotta el a szállást adó írnoknak és családjának lakosztályától, és e lépcsőzet, midőn ajtóink felnyílt, már lángban

állott, s a borzasztó lángok oly annyira csa- pódtak be szobánkba, hogy az óriási hőség és füsttől közel állottunk a megfuladáshoz. Ki- menni nem lehetett. Zavarunkban még ruhá- inkra sem tudtuk rátalálni. Ehez járultak még az átellenünkben lakó írnök és nejeinek jankiáltásai, a kik a kimenekülésben épügy akadályozva voltak, mint mi. Az anya kiabá- lása, ki két kis gyermekét szüntén a megful- ladástól féltette, még fokozta félelmetes hely- zetünk.

Ekkor utazó társam a legvégőre szánta el magát. Leugrott az emeletről szerencsén; s a véletlen épen úgy hozta magával, hogy az épület hátsó részénél egy magas létrát talált, melyet először az írnök szobájának ablakhoz, majd az én ablakomhoz támasztott, s így si- került a biztos haláltól megmenekülnünk. A szerencsétlenség onnan származott, hogy közvetlenül a lépcsőzet alatt levő petroleum kamara, egy alkalmazatlansága következtében, ki- pagyujtogató vigyázatlansága következtében, ki- gyuladt. A mindinkább növekedő lángokat az- tán táviratilag a legközelebbi állomásról külön- mozdonyon gyorsan érkezett vízfecskendő se- gélyével csakhamar sikerült elfojtani, de ru- háink és egyéb podgyásunk, valamint az írnök butorainak nagyrésze bentégett.

A vizsgálat meginditattam.

Lindenberg E.

a The Singer Manufacturing Co. utazó képviselője.

— Vidék. Mezői Balázs bé- kési kir. aljárásbíró a hivatal helyiségben agyonlőtte magát. — Kolozsvárt a napokban árverezték el Egressy Gábor nagybecsű kéz- iratait. Szabó Károly és K. Papp Miklós vet- ték meg. — Temesváron a himlő dühög. — Kassán az igazságügyminiszter börtönépületet szándékozik a jövő év folyamán építeni. — A bárándi szakaszban a földönfutóvá lett tö- rökök részére 95 frt gyűlt be. — A talyai tűzkárosultak javára nov. 19-ég 4775 frt 60 kr. gyűlt.

Az ösvilágról.

(Levelek egy természetudományi kedvelő barátomnak.)

H-Szoboszló, nov. hó.

Kedves barátom!

Elő adtam: mikor az első gyűrű szét- pattant, mely a naprendszerünk külső határát képezé — megvettetett alapja egy bolygónak, melynek végső határa naprendszerünk határát is képezé. Emeltem: ha a naprendszer végső bolygója Neptunus volna, hanem reménylenők, hogy még azontul is lehetnek naprendszerünk bolygói, — az esetben Neptunust mondhat- nók első bolygónak, rendszerünk első csilla- gának. Nem feledkeztem arról is szólni, hogy a gyűrű képződés az első bolygó megalaku- lása után nem maradt abban, képződött sorra, melynek mindegyike új meg új bolygó rend- szer magvát hordá magában, míg végre a nap- hoz legközelebb eső is megalakult. Hogy kép- ződtek e gyűrűk előadtam.

A bolygókat külön-külön ismertetni nem feladatunk, keletkezésük alapvonalait előadni sem tartom szükségesnek, azon oknál fogva, mivel a bolygók átalakulása hasonló földünké- hez, és ha földünk átalakulása történetét is- merjük, akkor ebből következtetést vonhatunk többi bolygók átalakulására is.

Foglalkoztunk tehát földünkkel mint bolygóval.

Mikor azon gyűrű szétpattant, melyből földünknek kelle alakulnia ez még mindig göztegeréből állott, határait a hold pálya ké- pezé, átmerője száz ezer mérföld lévén, még egyszer megfordult saját tengelye körül 29 1/2 napot vett igénybe s oly időközben mit ma évnek nevezünk 12 napja volt.

Ezen előtömegben a föld és hold mag- vai valának elrejtve s mint két iker testvér egy bolyogtak soká, míg végre az elválásnak itt is megkelelt történnie.

A gőz tömegben az elemek forradalma tovább tartott, csakhogy kevesebb elemek har- colának egymással, mint harcoltak, míg a vil- lág illetve naprendszer képező nagy tömeg ben bolyogának tova.

Hosszu forradalmak után végre is sike- rült a rokon elemeknek egyesülnök, egy része a központ körül foglalt helyet míg más része azon felül emelkedve részeggé képződött s gyűrűként fogá körül a földet.

E gyűrű képződés a naprendszer gyűrűi képződéshez hasonló volt.

A külről ható hűlés következtében a sü- rűdés itt is létre hozta a gyűrű szétpattaná- sát s mintegy 51,000 f. m. távolságban helyt foglalt, hogy mint a hold forogjon közvetlen a föld, közvetve a nap körül.

A hold külön válása után e forradalom tovább tartott, a különböző elemek dühös év- zekedekre szóló harcokat vívának egymás ellen míg nem sikerült a víznek a tűzön erőt venni s ezt kőhatárok közé s z o r i t a n i.

Carinus.

Ismeretterjesztő.

— Szélfogó értekezés. —

Világosítsuk fel csak pár példával, hogy a jónál a rosszabb jobban terjed. Magyar em- ber e század elején még így mondta: b e j ó s z i n b e n v a g y! most már: be jól nézel

ki? nemde nem úgy mondjuk még most is: m a d á r l á t t a k e n y é r? pedig az iro- dalmi nyelvben az efféle már másképen, fran- cia észjárás szerint van mondva, p. a b i r ó s á g á l t a l k i m o n d o t t s u l y o s i t é l e t; holott ha ezt úgy mondjuk: akkor a magyarság ellenére, nyelvünk törvényeit meg- sértve, így kellene mondanunk ama töröl met- szett kifejezést is: m a d á r á l t a l l á t o t t k e n y é r. Nagyon használják néhány év óta ezeket a szöveket is: k é z b e s i t, k é z b e s i t ő, s z e m b e s i t e s s z e m b e s i t ő. Nem szükség nagyon bizonyítani, mily korcs kifejezések ezek; el nem romlott nyelvérzékű magyar ember így mondaná azokat: k é z h e z s z o l g á l t a t, vagy rövidebben k é z b e a d k é z b e a d o, s z e m b e á l l i t s z e m b e á l l i t ő. Ma már ugy divat mondani a né- meteket majmolva: e z s e z a d o l g s z ö n y e g r e k e r ű l t, holott a magyar saját jó érzékét követve így beszél: s z ó b a h o z t á k e z t é s e z t a d o l g o t, vagy megemlé- t é k, vagy kurtábban: s z ó b a j ö t t e z m e g e z a d o l g o t, (lásd: Pannoni Tevrewrewk, a teljes ma- gyarság elvei). S ezeken kívül még hány meg- hány korcs szüült, melyek nagy számmal ter- jedve ingatják meg nyelvünk díszes épületének alapját. Hová lesz így nyelvünk nemes egy- szerűsége, pakéhoz hasonló tisztasága? Pedig nyelvünk már az efféle hibákkal vészhozó ár- ként van megteleve. Még jobb írónk némelyi- kénél is találunk efféle, sőt ezeknél sokkal na- gyobb vétségeket.

Az ilyenek kiirtása legyen mindnyájunk- nak nyelvünk iránt való szent kötelessége s ne csak egy tekintélyes nyelvtudósokból álló párt, hanem az egész haza teljes erejéből mű- ködjék közre az ilyen mérgező növényeknek gyökereitől való kipusztításában. Ily bajok el- hárítását azonban csekély véleményem szerint legnagyobb mértékben a következő tényezők teszik.

1. Az iskolák legyenek — mint eddig nincsenek, legalább teljesen nem — (nem Szatmár s több ily hasonló tőzsgyökere ma- gyar város iskoláit értem, hanem általában véve), mondok az iskolák legyenek — olyan tanerőkkel ellátva, akik — akármely tudom- mányszakban működjenek is — az efféle hi- bákól óvják a tanulókat, de — gyarló meg- szokásból — még a tanító se használja a korcs kifejezéseket. Főképen azonban ez a magyar s általában bármely idegen nyelv ta- nitójának a feladata, ugy az elemi, mint a fel- sőbb iskolákban. Erre nézve szükségesnek vé- lem, hogy egyöntetű s jó tudomány nyelvta- nunk legyen — az fájdalom! eddigelé még nincs. A tudományos magyar nyelvtan kiöl- gozásának pedig négy főtenyezőjét gondolok, u. m.:

- a) A magyarral rokon nyelveknek;
- b) Magának a tudományos ki- képzendő nyelv fokonténi fejlődé- sének, tehát történelmének legré- gibb korától kezdve mind végig;
- c) szójárásiaink végre
- d) a vele valami viszonyban élt vagy élő népek nyelvének tanul- mánya.

Ezek azok a tényezők, melyek az emli- tetten nagy férfiak utórése után különös és legfőbb kgyelmüket kívánják, hogy nyelvtudo- mányunkat teljesen megalkothassuk s tudomá- nyos nyelvtanunk létrejöhesse.

Vozári Gyula, szatmári tanár.

— A kolozsvári iparműtörténelmi kiál- lításra, tömegesen érkeznek a becsesnél becsé- sebb tárgyak. Az a brudnbányai bányaigazgató- ság egymaga 1000 frt értékű aranystufát kül- dött be. A maros vásárhelyi collégium beküldte a nevezetes Rákóczy-kelyhét; a Dániel-család levéltárából II. Rákóczy Ferencz, Básta, Ke- mény Kata, Lorántfi Zuzsánna, Rákóczy Zsig- mond, Bethlen Gábor, Rabutin Bornemissza Anna eredeti levelei küldettek be. Az örvidéki bánya-egylet nagy pyramis fog föllíltani szén- ből? Kolozsvár városa egy nagy csoportozatot régi paizsokból, dárldákból, közte lesz Dózsa György vaskoronája, a pallos, melylyel Békés Gáspárt és társait lefejezték, mit Petőfi Sándor és Jókai Mór hoztak magukkal; Kolozsvárra 1848-ban.

Gyászlap.

— Megszökött tanító. Héhalom község elől- járosága távirati uton megkereste a fővárosi fő- kapitányságot, hogy ez fogassa el Kamai Alajos héhalmi segédtanítót, a ki tegnap 870 frt közsé- gi adót lopott el az ottani adókezelő lakostól s az- tán megszökött, Komai körülbelül 40 éves és Tóth Jánosnak is szokta magát nevezni.

— Sorshuzás. Több oldalról érdeklő közö- ségünket Szegeden a Zombory-féle vasbutor sorsjáték sorshuzása e hó elsején hivatalosan ejtetett meg, mely alkalommal a következő 129, szám huzatott ki: 4146, 4557, 499, 1829, 3053, 5233, 3857, 4584, 1192, 171, 4944, 3939, 2098, 1985, 3738, 2107, 262, 4266, 1579, 2846, 4871, 680, 5377, 4869, 816, 2579, 375, 1991, 977, 2732, 3376, 3419, 1884, 3968, 3698, 830, 487, 271, 3453, 3266, 4022, 1478, 3595, 4903, 3932, 223, 349, 2284, 3628, 2800, 2834, 3415, 229, 875, 3293, 1223, 3479, 4375, 3291, 1234, 378, 369, 4112, 2149, 5309, 3573, 5169, 3946, 102, 67, 1354, 696, 4627, 3791, 4888, 878, 2035,

3765, 2714, 2802, 1014, 3600, 942, 1184, 2884, 2677, 1609, 1549, 5346, 2510, 130, 776, 5132, 698, 244, 1365, 5158, 172, 4636, 3068, 2273, 1519, 4866, 4528, 3064, 3258, 4604, 2129, 4901, 851, 4940, 3803, 293, 2669, 966, 213, 2062, 1377, 1026, 2412, 1045, 1214, 5172, 1798, 5363, 3154, 2507, 4043, 1737.

Mi újság?

* Eljegyzés. Igen fényes eljegyzési ünne- pély tartott tegnap este Debrecenben. Futó Mi- hály gazdasági tanár jegyet váltott Csáky Ger- gely városi tanácsnok kedves leányával, Csáky Erzsike kisasszonnyal. Sokszoros örömmel üdvözljük a derék ifjú párt életök e kiváló fon- tosságu pillanatában. A vőlegényt lapunk olva- sói ismerik magvas, kitünő szakképzettséget el- áruló jeles gazdasági cikkeiből. Ily fenkölt ifju lélek méltóan társul oly művelt lelkű, nemes szívű s minden ízében eredeti magyar leánnyal, mint Csáky Erzsike k. a., a ki eddigelé is tár- sas-körünk egyik ragyogó fénycsillaga volt s kedves jelenség gyanánt üdvözöltetett. Tisztelt barátunk s szép tollu munkatársunk emez örömmünnepehez mi csak lelkünk legszíntebb érzetéből jövő üdvökvánatunkkal járulhatunk. Sokáig éljenek zavartalan boldogságban!

— Csokonay gyűrűje. Lugossy Jó- zsef ref. főiskolánk tudós tanára a főis- kolai önképzőkörnek ajándékozta Csok- onay gyűrűjét. A gyűrűn egy lant, felette csillag és Csokonay o- n o g r a m m j a látható. A ma tartandó ünnepély alkalmából e gyűrűt Lugossy névjegyekre lenyomtatva, melyek a kö- zönség közt szétosztatnak.

Torda Sándor. A külső gazdasági iskola egyik jeles ifju tanerője, T o r d a S á n d o r tanár nines többé. Pénteken — állítólag — véletle- nül mérget vett be, s tegnap reggel meghalt. Temetése ma délután lesz a belső gazd. tan- intézet épületéből. Béke porainak!

* Magyar-török sebesült. Emlékez- hetnek még a „Polgártárs“ olvasói, hogy két egyén Ér-Mihályfalváról elutazott a plevnai török táborba. Ők most visszatér- tek. Az ifjabbikat a szerbek háromszor fog- ták el, s midőn menekülni akart utójára, jobb felől sarkát meglöttek, a nehéz sebbel aztán haza jött. — Visszatért Ér-remlyénbe Nagy György orsz. képviselő birtokára, a hol, mint gépész működött.

* Kiváló érdekességu felolvasást tartott G e r g e l y K á r o l y pénteken a főiskolában a 85 éves görög költőről, Anákreonról, s előadását igen szép számmal hallgatták. A tárgy már azért is érdekes volt, mivel a mi Csokonainkat is szo- kás a magyar Anákreon névvel megtisztelni.

* A helybeli kaszinó-egylet f. év nov. 25-én délelőtt 10 órakor saját helyisé- gében r e n d k i v ü l i k ö z g y ü l é s t tartván, erre a rendes tagok ezennel meg- hivatnak. Tárgy: Választmányi jelentés az alapszabályok átdolgozásáról, jövő évi költségvetés, stb. stb.

Zengely Janos leánynevelőintézet tulajdo- nos 61 éves korában tudósorvadásban elhunyt. Ma délután 1/4 4 órakor temetik ceglédutcai volt lakásáról a kath. egyház szertartásai szer- rint. Lengjen béke hamvai felett!

* A debreceni ügyvédi kamara választmá- nyának mandátuma a folyó év végével lejárván, és az ügyvédi rendtartás 23-dik § sa rendelek- héz képest, a választás ideje általán a harmadik év utolsó havára kihirdetendő lévén: A t i s z t u j i t ó k ö z g y ü l é s i d e j e j ű l f o l y ó 1877-dik évi d e c e m b e r 23-dik napjának délelőtti 10 óráját Debrecembe az ügyvédi kamara helyi- ségében ezennel kitűzöm, s arra a kamara összes tagjait tisztelettel meghívom, Debrecen. 1877- dik évi november 19-kén. S i m o n f y S á m u e l mk. a debreceni ügyvédi kamara elnöke.

* Dobránszky Jenő Orosz-Lengyelország szerencsétlen fia, a ki az orosz csapatokhoz besoroztatván, innen megszökött a Pesten tar- tozkodó lengyel menekültek egylete által a Törökország tartózkodó lengyel legióhoz kül- detik. E cél eléréséért segélyért folyamodik, s most városunkban kéreget.

* Személyi hír. Sorger József n.-várad i ügyvéd ez végén városunkba teszi át lakását.

* Jó z e n e. B a l á z s z K á l m á n j e l e s z e- netársulata ma déiben az „Európa“ kávéházban játszik.

* Ama kis kávéház, mely Sz. Nagy Károly házában van, Kissné-Lujza birtokába ment át s most egyedül fogja vezetni régi jó hir- névben álló üzletét.

A szerkesztő levélszekerénye.

— H Bőszörmény. A múlt héten Budapesten valék; a főmunkatárs szerkesztett, azért nem kaptam. Er-Mihály- falva. Hír sem jön már, pedig... Tarcsa Sokáig tart az úzi díom! Szoboszló. Hamar ösvilágot! Budapest. Szá- molok a sok igéretre.

Szatmári Károly,

felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos.

Főmunkatárs Vadon Sándor.